

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Філософський факультет

Кафедра релігієзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
філософського факультету
Дмитро НЕЛІЦА

« 31 » 08 факультету 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КЛАСИЧНА БУДДІЙСЬКА ФІЛОСОФІЯ

для студентів

галузь знань 03 Гуманітарні науки
спеціальність 031 Релігієзнавство
освітній рівень перший (бакалаврський)
освітня програма Релігієзнавство
вид дисципліни вибіркова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2024 / 2025
Семестр	VIII
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладачі: Сарапін Олександр Васильович, к. ф. н., доцент кафедри релігієзнавства

Пролонговано: на 20~~22~~/20~~23~~ н.р. «31» 08 20~~22~~р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. (_____) «__» 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробник: *Сарапін Олександр Васильович, к.ф.н., доцент кафедри релігієзнавства*

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри релігієзнавства

(підпис) (Євген ХАРЬКОВЩЕНКО)

Протокол № 1 від «26» серпня 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією факультету

Протокол від «31» серпня 2021 року № 2

Голова науково-методичної комісії

Ірина МАСЛІКОВА
(прізвище та ініціали)

*Траченовано на 2022-2023 н.р. Збр. № 2 від 31.08.2022 р.
Маслікова І.І. *

ВСТУП.

1. Мета дисципліни – ознайомлення студентів з важливими ідеями, концепціями та проблемами класичної буддійської філософії, яка постає взірцем функціонування рефлексивного рівня буддизму. При цьому враховується, з одного боку, своєрідність класики, а з іншого, - особливості її функціонування в загальному контексті буддійської традиції.

2. Вимоги до вибору навчальної дисципліни:

1. **Знати** особливості викладу основних тем дисципліни
2. **Вміти** пояснити можливі варіанти розв'язання основних питань класичної буддійської філософії та орієнтуватися у першоджерелах.
3. **Володіти елементарними навичками** наукового дослідження та критичного аналізу джерел; використання іншомовних фахових інформативних джерел з тематики класичної буддійської філософії.

3. Анотація навчальної дисципліни:

дисципліна «Класична буддійська філософія» є вибірковою дисципліною для спеціальності «релігієзнавство», що читається у четвертому семестрі IV курсу бакалаврату. Пропонується виклад питань пропедевтики буддійської класики, аналіз основних установок чотирьох шкіл класичної буддійської філософії та ідейних доробків їх найбільш репрезентативних представників. Відповідно, ознайомлення з ідеями та основними концепціями цього курсу сприятиме більш поглибленому, більш якісному розумінню студентами проблем, пов'язаних з тематикою класичної буддійської філософії.

4. Завдання (навчальні цілі):

розкрити унікальність феномену класичної буддійської філософії та її місце серед інших систем буддійського дискурсу; надати студентам упорядковані знання про особливості розв'язання проблем, наявних у творах буддійських мислителів; посприяти формуванню навичок критичного аналізу значних ідейних здобутків основних представників чотирьох шкіл буддійської класики.

Дисципліна спрямована на формування наступних програмних компетентностей:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 5. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ФК 2. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК 3. Здатність застосовувати багатоманіття методологій релігієзнавства при вивченні феномена релігії.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати:			
1.1.	Свідчення про системи, напрямки та	лекції,	тест-	10

	школи в буддизмі.	самостійна робота	контрольна робота, підсумкова контрольна робота	
1.2.	особливості формування шкіл класичної буддійської філософії	лекції, самостійна робота	тест-контрольна робота, підсумкова контрольна робота	10
1.3.	місце класики серед інших систем буддійської філософії	лекції, самостійна робота	тест-контрольна робота, підсумкова контрольна робота	5
1.4.	ідейні установки та проблематику чотирьох шкіл класичної буддійської філософії	лекції, самостійна робота	тест-контрольна робота, підсумкова контрольна робота	5
1.5.	особливості розв'язання основних проблем буддійської класики, наявних у творах значних її представників.	лекції, семінари, самостійна робота	тест-контрольна робота, індивідуальна самостійна робота, підсумкова контрольна робота	10
	Вміги:			
2.1.	Демонструвати обізнаність з дослідницькими проектами і спеціалізованою літературою, присвяченим тематиці класичної буддійської філософії	семінари, самостійна робота	усні доповіді, тест-контрольна робота, підсумкова контрольна робота	10
2.2.	пояснювати запропоновані значними представниками буддійської класики варіативні розв'язання її основних питань	семінари, самостійна робота	усні доповіді, підсумкова контрольна робота	10
2.3.	орієнтуватись у першоджерелах, коментованій літературі та реферативних викладах	семінари, самостійна робота	усні доповіді,	5
	Комунікація:			
3.1.	Використовувати знання іноземних мов для аналізу читання новітньої спеціалізованої літератури у процесі підготовки до семінарських занять та написання самостійних робіт	семінари, самостійна робота	усні доповіді, диспути	5

3.2.	подавати результати опрацьованих першоджерел у вигляді доповідей і повідомлень	семінари, самостійна робота	усні доповіді, диспути	10
3.3.	проводити на належному рівні полеміку стосовно дискусійних аспектів розв'язання проблем, наявних у творах значних представників буддійської класики	семінари, самостійна робота	усні доповіді, бліц-опитування, диспути	10
Автономність та відповідальність:				
4.1.	Здійснювати самостійний пошук рекомендованої до семінарів та додаткової літератури з тематики класичної буддійської філософії	семінари, самостійна робота	усні доповіді, диспути	5
4.2.	нести відповідальність за достовірність і конфесійну неупередженість дослідницьких розшуків, письмових робіт та апробованих на семінарах докладів.	семінари, самостійна робота	усні доповіді, диспути	5

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання	Результати навчання дисципліни				
	1.1-1.4.	1.5	2.1-2.3	3.1-3.3	4.1-4.2.
ПРН 1. Вільно спілкуватися з професійних питань державною та іноземною мовами усно і письмово, використовувати мови для ефективної міжкультурної комунікації.			+	+	+
ПРН 2. Ефективно працювати з інформацією з різних джерел, критично її аналізувати, інтерпретувати, класифікувати, систематизувати з метою розв'язання релігієзнавчих проблем.	+	+	+	+	+
ПРН 6. Характеризувати основні етапи історії релігій світу, особливості історичної типології релігійних уявлень.		+	+	+	+
ПРН 9. Використовувати інформаційні технології для виявлення сучасних тенденцій співіснування релігій та конфесій в умовах глобалізації та міжкультурного діалогу.	+	+	+	+	+

7. Схема формування оцінки:

7.1 Форми оцінювання

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (знання 1.1–1.5), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (вміння 2.1-2.3); (комунікація 3.1-3.3); (автономність та відповідальність 4.1-4.2), що складає 60% загальної оцінки.

Оцінювання семестрової роботи:

1. **Усна доповідь, доповнення та участь в дискусіях на семінарах:** РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.2 – 24 / 40 балів
2. **Індивідуальна самостійна робота (аналіз здобутків вітчизняних сходознавців з проблематики буддійської філософії):** РН 1.4, 1.5, 2.1, 2.3, 3.1, 3.2, 4.2 – 12 / 20 балів
3. **Тест-контрольні роботи (дві):** РН – 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1 – 12 / 20 балів

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх (двох) частин навчальної дисципліни. Загальна семестрова оцінка складаються із балів, отриманих за 1) аудиторну роботу (усні доповіді, доповнення та участь в дискусіях на семінарах), 2) індивідуальну самостійну роботу (підготовка реферату), 3) дві тест-контрольні роботи. Всі види робіт в семестрі мають в підсумку:

- в максимальному вимірі 80 балів
- в мінімальному вимірі 48 балів

У разі відсутності на семінарському занятті студент має відпрацювати завдання на семінар в письмовій формі.

Підсумкова контрольна робота в письмовій формі: РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2. – 12 / 20 балів

Підсумкове оцінювання у формі заліку:

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів за систематичну роботу впродовж семестру з урахуванням підсумкової контрольної роботи. Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру і не передбачає додаткових заходів оцінювання.

Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів, ніж критичний мінімум – 60 балів, для одержання заліку необхідно обов'язково відпрацювати пропущені теми в письмовій формі та здати/надіслати електронною поштою викладачу, що проводить семінарські заняття.

Таким чином, підсумкова оцінка з дисципліни (мінімум 60, максимум 100 балів) складається із суми кількості балів за семестрову роботу (мінімум 48, максимум 80 балів) та підсумкової контрольної роботи (мінімум 12, максимум 20 балів).

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	Підсумкова контрольна робота	Підсумкова оцінка з дисципліни
Мінімум	48	12	60
Максимум	80	20	100

7.2 Організація оцінювання:

Семестрова робота		Семестрова кількість балів	
		Min – 48 балів	Max – 80 балів
Аудиторна робота: усна доповідь на семінарі, доповнення, участь в дискусіях	До тем: 4, 6, 8, 9 протягом семестру. У разі відсутності студента на занятті, теми необхідно відпрацювати в письмовому вигляді	«6» x 4 = 24	«10» x 4 = 40
Індивідуальна самостійна робота	До теми 3: Підготовка реферату, в якому подати аналіз здобутків вітчизняних схождознавців з проблематики буддійської філософії	«12» x 1 = 12	«20» x 1 = 20
Тест-контрольні роботи	Перша до тем 1, 2, 3, 5 Друга до тем 7, 9, 10, 12, 13, 14	«6» x 2 = 12	«10» x 2 = 20
Підсумкова контрольна робота		«12» x 1 = 12	«20» x 1 = 20
Підсумкова оцінка дисципліни		60	100

Критерії оцінювання:

1. Аудиторна робота:

Усна доповідь

10 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу

9 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, але недостатньо аргументовано його викладає, по можливості конструктивно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу

8 балів – студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу. Допускаються несуттєві неточності

7 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу, Має у відповіді суттєві неточності

6 балів – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки у відповіді.

Доповнення / участь в дискусіях

3 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми,

2 бали – доповнення змістовне

1 бал – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію

2. Індивідуальна самостійна робота (підготовка реферату):

20-18 балів студент у повному обсязі володіє матеріалом, вільно та аргументовано його презентує, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість здійсненого дослідження

17-15 балів - студент у достатньому обсязі володіє матеріалом, вільно його презентує, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження; допускаються несуттєві неточності

14-12 балів - в цілому володіє матеріалом, але фрагментарно та поверхово його презентує, не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань; робота містить суттєві помилки.

3. Тест-контрольна робота (дві):

Тест-контрольна робота дозволяє оцінити певний обсяг знань, якими володіє студент і те, наскільки ці знання є систематизованими. Вона укладена таким чином, що студент при умові відвідування лекцій і належної самостійної підготовки в семестрі в змозі відповісти мінімум на п'ять запропонованих питань.

10 балів – студент дав правильні відповіді на усі питання тесту.

9 балів – студент неправильно відповів тільки на одне питання тесту.

8 балів – студент дав неправильну відповідь на два питання тесту.

7 балів – студент дав неправильну відповідь на три питання тесту.

6 балів – студент дав неправильну відповідь на чотири питання тесту.

7.3 Шкала відповідності:

Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙНИХ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.**

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
Частина 1. Особливості ідентифікації і вивчення класичної буддійської філософії.				
1.	Тема 1. Ідентифікація класичної буддійської філософії та її зміст.	2		4
2.	Тема 2. Першоджерела індійської буддійської класики.	2		4
3.	Тема 3. Особливості вивчення класичної буддійської філософії у дослідницьких традиціях Заходу і Сходу. Індивідуальна самостійна робота на задану тему.	2		6
4.	Тема 4. Твір О. Розенберга «Проблеми буддійської філософії» (розділи IV – VIII).		2	4
5.	Тема 5. Семантика буддійської термінології. Тест-контрольна робота.	2		4
6.	Тема 6. Твір Ф. Щербатського «Буддійська логіка. Вступ» (§§ 1-10).		2	4
Частина 2. Школи класичної буддійської філософії.				
7.	Тема 7. Вайбхашика.	2		4
8.	Тема 8. Трактат Васубандху «Скарбниця Абгідгарми» (третій розділ «Вчення про світ» глави 20-29).		2	4
9.	Тема 9. Саутрантика.	2		4
10.	Тема 10. Мадг'яміка.	2		4
11.	Тема 11. Трактат Нагарджуни «Корінні строфи про серединність» (глави 1-4, 15-16, 18-20).		4	4
12.	Тема 12. Йогачара (віджнянавада).	2		4
13.	Тема 13. Мадг'яміка-прасангіка.	2		4
14.	Тема 14. Мадг'яміка-сватантріка та її модифікації. Тест-контрольна робота.	2		4
15.	Підсумкова контрольна робота	2		
	ВСЬОГО	22	10	58

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

Лекцій – **22 год.**

Семінари – **10 год.**

Самостійна робота – **58 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Стрелкова А.Ю. Буддизм: філософія порожнечі. – К.: Вид. дім «КМА», 2015. – 404 с.
2. Abhidharmakośa–bhāṣya of Vasubandhu / Ed. By P.Pradhan. – Patna: K.P. Jayaswal Research Institute., 1967. – 136 p.
3. Buddhist Scriptures / [trans. Conze E.]. – Harmondsworth: Penguin Books, Ltd, 1981. – 256 p.
4. Conze E. Buddhist Thought in India. – London: George Allen & Unwin, 1983. – 302 p.
5. Nāgārjuna. Mūlamadhyamakakārikā / Transl. by J. Garfield. – New York: Oxford University Press., 1995 – IX + 372 p.
6. Rosenberg O. Die Probleme der Buddhistischen Philosophie. – Heidelberg: Otto Harrassowitz, 1924. –

7. Stcherbatsky Th. Buddhist Logic. Vol. 1. Introduction. – Delhi: Motilal Banarsidass Publishers Private United, 1993. – P. 1-37.

Додаткова:

1. Сарапін О.В. Абгідгармакоша // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Абгідгармакоша>
2. Сарапін О.В. Класична буддійська філософія // Збірник ректорських контрольних тестів з релігієзнавчих дисциплін (згідно з кредитно-модульною системою). Модульні та навчальні тести для індивідуальної роботи і самоконтролю. – К.: Фітосоціоцентр, 2011. – С. 414.
3. Стрелкова А. Ю. Буддійський ідеал нірвани в інтерпретації Нагарджуни // Вісник ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. «Філософія». – Вип. 40. Ч. I. – Харків: ХНПУ, 2013. – С. 102–113.
4. Стрелкова А. Ю. Вчення про порожнечу та проблема співвідношення сутності і явлення у буддизмі // Мультиверсум. Філософський альманах. – Вип. 2 (110). – К., 2012. – С. 126–135.
5. Стрелкова А. Ю. Поняття «вчення» в буддизмі: специфіка буддійського філософського Дискурсу // Мультиверсум: Філософський альманах: Зб. наукових праць. – Вип. 8 (106). – К., 2011. – С. 72–82.
6. Abhidharmakosa & Bhasya of Acharya Vasubandhu with Sphutartha Commentary of Acharya Yasomitra. Part I (I and II kosasthana) / ed. S.D. Shastri. – Varanasi: Bauddha Bharati, 1970. – 957 p.
7. Anacker S. Seven Works of Vasubandhu. The Buddhist Psychological Doctor. Delhi, 2005. – 504 p.
8. Banerjee A.C. Sarvastivada Literature. – Calcutta: Calcutta Oriental Press Private Limited, 1957.
9. Bareaux A. Les sectes bouddhiques du Petit Véhicule. – Saïgon: Ecole française d'Extrême-Orient 1955. – 310 p.
10. Conze E. Buddhism. Its Essence and Development. – London: Faber and Faber, 1959. – 327 p.
11. Conze E. Buddhist Philosophy and Its European parallels / E. Conze // Philosophy East and West, Vol.13, no.1, January 1963. The University press of Hawaii. – P. 9-23.
12. Cox C. Disputed Dharmas. Early Buddhist Theories on Existence. – Tokyo: The International Institute for Buddhist Studies, 1995. – XXIII, 479 p.
13. Dasgupta S. Aspects of Indian Religious Thought. Calcutta: A. Mukhezjee & Co, 1957. – III, 247 p.
14. Dasgupta S. A History of Indian philosophy. Volume I. Cambridge: University Press, 1957. – Chapter V. Buddhist philosophy (P. 78-168).
15. Dutt N. Buddhist Sects in India. – Delhi: Motilal Banarsidass Publ., 1998. – 297 p.
16. Frauwallner E. Historia filozofii indyjskiej. w 2t. – Tom: 1: Filozofia Wed i eposu, Budda i Dżina, Sankhja i klasyczny system jogi Warszawa: Panstwowe wyd. Naukowe, 1990. – 256 s.
17. Garfield J. L. The Fundamental Wisdom of the Middle Way: Nāgārjuna's «Mūlamadhyamakārikā». – Oxford ; New York: Oxford University Press., 1995. – XIX, 372 p.
18. Lamotte E. Histoire du Bouddhisme Indien. T. I.: Des origines à l'ère Sāka. – Louvain: Publications Universitaires [et] Institut Orientaliste, 1958. – XII + 862 p.
19. Matsumoto S. The Doctrine of Tathāgata-garbha Is Not Buddhist. In Hubbard J., and Swanson P. L. Pruning the Bodhi Tree: The Storm Over Critical Buddhism. Honolulu: University of Hawaii Press, 1997. – P. 165-174.
20. Murti T.R.V. The Central Philosophy of Buddhism. Lnd: Allen & Unwin, 1955. – XIII + 372 p.
21. Nagao G.M. Mādhyamika and Yogācāra: A Study of Mahāyāna Philosophies. Collected Papers of G. M. Nagao. – Dehli: Sri Satguru Publications, 1992. – 318 p.
22. Nakamura H. Indian Buddhism. – Delhi: Motilal Banarsidass Publishers Private Ltd, 1996. – 423 p.
23. Ruegg D.S. The Literature of the Madhyamaka School of Philosophy in India. – Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 1981. – 146 p.
24. Ruegg D.S. The Buddhist Philosophy of the Middle: Essays on Indian and Tibetan Madhyamaka. – Boston: Wisdom Publications, 2010. – 255 p.
25. Sogen Y. Systems of Buddhist Thought. Calcutta: University Press, 1912. – VI, 315, LVI p.
26. Takakusu J. The Essentials of Buddhist philosophy. – Honolulu: University of Hawaii, 1949. – 223, III p.
27. Walser J. Nāgārjuna in Context: Mahāyāna Buddhism and Early Indian Culture. New York: Columbia

- University Press, 2005. – XIV, 369 p.
28. Williams P. with Tribe A. *Buddhist Thought. A complete introduction to the Indian tradition.* – London and New York: Taylor & Francis e-Library, 2002. – XI + 323 p.
29. Williams P. *Mahāyāna Buddhism: The Doctrinal Foundations* (2nd ed.). – London: Taylor and Francis, 2009. – 438 p.